שאדם הַמּוֹכֵר שָׂדֵה חוֹב לַחֲבֵירוֹ, כגון ראובן שמכר ללוי שטר חוב
שיש לו על שמעון, וְלאחר המכירה חָזַר ראובן וּמְחָלוֹ לחוב זה
לשמעון, הרי זה מָחוּל, וַאֲפִילּוּ הִיורֵשׁ של ראובן מוֹחֵל את החוב
לשמעון.

ומבארת הגמרא כיצד יש לתלות את מחלוקת רבי מאיר וחכמים
בדינו של שמואל: דְּמַר – חכמים, אִית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל שיכול
המלוה למחול החוב ללוה אף לאחר שמכרו, ולכך אין האשה
מתקדשת בשטר חוב שיש למקדש על אחר, מאחר שחוששת
שמא לאחר הקידושין ימחול בעלה ללוה את חובו. וּמַר – רבי
מאיר, לֵית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אלא סובר שאין המלוה יכול למחול
לאחר שמכר את השטר, ולכך ישנה סמיכות דעת מצד האשה
ומקודשת.הגמרא מבארת את מחלוקת רבי מאיר וחכמים גבי
מקדש במלוה בשטר באופן נוסף: וְאִיבָּעֵית אֵימָא דְּכוּלֵי עָלְמָא אִית
לְהוּ דִּשְׁמוּאֵל, וְהָכָא בְּאִשָּׁה קָמִיפַּלְגִי – וכאן נחלקו לגבי סמיכות
דעת האשה, מַר – רבי מאיר, סָבַר שְׁאִשָּׁה סָמְכָה דַּעְתָּהּ על בעלה
שלא ימחל את החוב ללוה לאחר שמקדשה בשטר החוב, מַיתַּר
אָמְרָה, לֹא שָׁכִיחַ לֵיהּ לְרִידֵי וּמָחֵל לֵיהּ לְאַחֲרִינֵי – לא יעזוב אותי
בעלי וימחול לאחרים, ולכך מקודשת. וּמַר סָבַר – וחכמים
סוברים, אִשָּׁה נַמִּי לֹא סָמְכָה דַּעְתָּהּ – אין האשה סומכת על בעלה,
וחוששת שימחל את החוב ותפסיד המעות, ולכך אינה מקודשת.
נתבארו עד עתה סברות מחלוקת רבי מאיר וחכמים לגבי המקדש
אשה בשטר חוב שיש לו על אחרים. ועתה מבררת הגמרא,
במקדש אשה בְּמִלְוָה עַל פֶּה שיש לו ביד אחרים, בְּמַאי פְּלִיגִי.
ומבארת, שנחלקו בְּדִינוֹ של רַב חוּנָא אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב חוּנָא אָמַר
רַב, האומר לחבירו מָנֶה יש לִי המופקד בְּיָדְךָ, תְּנֵהוּ לְפְּלוֹנִי, אם
אמר לו כן בְּמַעֲמַד שְׁלָשְׁתָּן – שהנותן והמקבל וזה שהופקד המנה
בידו עומדים יחד, קָנָה הלה את המנה, אף קודם שהגיע לידו.
ומבארת הגמרא כיצד יש לתלות את מחלוקת רבי מאיר וחכמים
בדינו של רב: מַר סָבַר – דעת חכמים היא, כִּי קָאָמַר רַב הָנֵי מִילֵּי
בְּפִקָּדוֹן אֲבָל מִלְוָה לֹא – לא אמר רב את דין 'מעמד שלשתן' אלא
בשמקנה פיקדון שיש לו ביד אחר, ולא בהלוואה, ולכך אין אדם
יכול לקדש אשה במלוה על פה שיש לו אצל אחרים. וּמַר – רבי
מאיר, סָבַר לֹא שָׁנְא מִלְוָה וְלֹא שָׁנְא פִּקָּדוֹן – ניתן להקנות אף
מעות הלוואה, ועל כן ניתן אף לקדש בהן את האשה.
הגמרא מבררת האם יש לתלות את דינו של רב לגבי מקדש
במלוה במחלוקת תנאים: נִימָא כְּתַנָּאֵי. האומר לאשה הִתְקַדְּשִׁי לִי
בְּשָׂטָר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, אף אם הנייר עצמו יש בו
שוה פרוטה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר מְקוּדֶּשֶׁת אף אם אין הנייר עצמו
שוה פרוטה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים שָׁמַע מִינַּיהּ אֶת שווי הַנְּיָיר, אִם יֵשׁ בּוֹ שָׁוֶה
פְּרוּטָה מְקוּדֶּשֶׁת מתורת קידושי כסף, וְאִם לָאו – שאין הנייר שוה
פרוטה, אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. מבררת הגמרא: הַאי שְׁטָר חֵיבֵי דְּמֵי,
אֵילֵימָא במקדש אשה בְּשָׂטָר חוֹב דַּאֲחֵרִים, קַשְׁיָא דְּרַבִּי מֵאִיר אַדְּרַבִּי
מֵאִיר, שהרי לעיל (מז:) סובר רבי מאיר שהמקדש בשטר חוב שיש
לו על אחרים הרי היא מקודשת. אֶלָּא שמקדשה בְּשָׂטָר חוֹב דִּידָהּ
– שמוחל לה המעות שהלוה לה, וּבְמַקֵּדֵּשׁ בְּמִלְוָה קָא מִיפַּלְגִי,
שלדעת רבי מאיר אינה מקודשת, ולדעת רבי אלעזר מקודשת.
דוחה הגמרא: אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אין הברייתא עוסקת באדם
המקדש אשה בשטר חוב בתורת קידושי כסף, אלא הָכָא בְּמַאי
עָסְקִינַן כְּגוֹן שֶׁקִּדְּשָׁהּ בְּשָׂטָר קידושין שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים – שכתב לה
בשטר הרי את מקודשת לי, ולא החתים עדים על שטר זה, אלא
שמסרו לה בפני עדי מסירה, ובאופן זה נחלקו התנאים האם
מקודשת היא בתורת קידושי שטר או לא.
ומבארת הגמרא את סברות מחלוקתם: וְרַבִּי מֵאִיר לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר
עֵדֵי חֲתִימָה כְּרִתֵּי – רבי מאיר סובר כשיטתו לגבי גט, שרק עדי
חתימה הם הנותנים לגט תוקף של ספר כריתות, ועל כן אף לענין
שטר קידושין אם אין עליו עדי חתימה אין האשה מקודשת
בתורת קידושי שטר. וְרַבִּי אֶלְעָזָר לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר עֵדֵי מְסִירָה כְּרִתֵּי
– רבי אלעזר סובר אף הוא כשיטתו לגבי גט, שעדי המסירה הם
הנותנים לגט תוקף של ספר כריתות, ועל כן אף לענין שטר
קידושין אם נתנו לה בפני עדי מסירה הרי היא מקודשת מתורת
קידושי שטר, אף שאין חתומים בו עדים. וְרַבָּנַן הסוברים ששמין
את הנייר אם יש בו שוה פרוטה, מְסַפְּקָא לְהוּ אִי כְּרַבִּי מֵאִיר שעדי
חתימה כרתי, אִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר שעדי מסירה כרתי, אך סוברים הם
שדעת האשה להתקדש אף בשווי הנייר, הִלְכְתָּא שָׁמִין אֶת הַנְּיָיר,
אִם יֵשׁ בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה הרי היא מְקוּדֶּשֶׁת בנייר זה בתורת קידושי
כסף, וְאִם לַאו אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת קידושי ודאי בתורת קידושי כסף,
אלא הרי היא ספק מקודשת, שמא הלכה כרבי אלעזר שעדי
מסירה כרתי ויש כאן קידושין מתורת שטר.
הגמרא מבארת את מחלוקתם של רבי מאיר וחכמים באופן נוסף:
וְאִיבָּעֵית אֵימָא בְּגוֹן שֶׁכָּתַבוֹ לשטר הקידושין שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ של
האשה, וּבְדִינוֹ של רֵישׁ לָקִישׁ דְּבָעֵי רֵישׁ לָקִישׁ, שְׁטַר
אֵירוּסִין שֶׁכָּתַבוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ של האשה, מַהוּ – האם כשר הוא או
לא. וצדדי הספק הם, האם הֲוָיָה לִיצִיאָה מַכְשִׁינָן – מקישים דין
קידושין לדין גירושין, מָה יְצִיאָה בְּעִינָן לִשְׁמָהּ – כשם שחובה
לכתוב גט לשם האשה, אַף הֲוָיָה נַמִּי בְּעִינָן לִשְׁמָהּ – כך יש לכתוב
שטר קידושין לשם האשה, אוֹ דִלְמָא הֲוָיוֹת לַהֲדֵדֵי מַכְשִׁינָן – או
שמקישים את סוגי הקידושין זה לזה, מָה הֲוָיָה דִּכְסָף לֹא בְּעִינָן
לִשְׁמָהּ – כשם שלגבי קידושי כסף אין צורך שיהא הדינר מוטבע
לשם האשה, אַף הֲוָיָה דִּשְׁטָר לֹא בְּעִינָן שיכתב לִשְׁמָהּ של האשה.
בָּתַר דְּבָעֵיא חֲדַר פַּשְׁטֵהּ – לאחר שנסתפק ריש לקיש בדין זה פשט
שיש לדרוש הכתוב (דברים כד ב) 'וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה
לְאִישׁ אַחֵר', שבפסוק זה מַקִּישׁ הכתוב הֲוָיָה – קידושין, לִיצִיאָה –
גט, ועל כן סובר ריש לקיש שכשם שיש לכתוב גט לשם האשה,
כך יש לכתוב שטר קידושין לשם האשה.
ועתה מבארת הגמרא כיצד יש לתלות את מחלוקתם של רבי
מאיר וחכמים בדינו של ריש לקיש: מַר – רבי מאיר, אִית לֵיהּ דְּרֵישׁ
לָקִישׁ, ומאחר שהברייתא עוסקת באופן שכתב את השטר שלא
לשם האשה, אינה מקודשת. וּמַר – ר' אלעזר, לֵית לֵיהּ דְּרֵישׁ
לָקִישׁ, ולכך סובר שהמקדש אשה בשטר שלא נכתב לשמה
מקודשת. וחכמים נסתפקו בזה, ולכך סוברים שאם הנייר שוה
פרוטה הרי היא מקודשת מתורת קידושי כסף, ואם לאו הרי היא
ספק מקודשת מתורת קידושי שטר.
הגמרא מבארת את מחלוקתם של רבי מאיר וחכמים באופן נוסף:
וְאִיבָּעֵית אֵימָא דְּכוּלֵי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ, וְהָכָא בְּמַאי
עָסְקִינַן שֶׁכָּתַבוֹ לשטר הקידושין לִשְׁמָהּ של האשה, וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ
– אך לא הודיע לה קודם הכתיבה. וּכְפִלּוּגְתָּא דְּרַבָּא וְרָבִינָא וְרַב
פָּפָּא וְרַב שְׁרֵבְיָא קָמִיפַּלְגִי. דְּאִיתְמַר, כָּתַבוֹ לשטר קידושין לִשְׁמָהּ
של האשה וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ, רָבָא וְרָבִינָא אָמְרֵי שְׁמְקוּדֶּשֶׁת, מאחר
שסוברים שאין צריך את דעת האשה לכתיבת שטר הקידושין,
וְרַב פָּפָּא וְרַב שְׁרֵבְיָא אָמְרֵי שֵׁאֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, מאחר שלשיטתם אין
מועילה כתיבת שטר קידושין ללא ידיעת האשה. וביאור מחלוקת
התנאים הוא כך: שרבי מאיר סובר שצריך את דעת האשה,
ומאחר שהברייתא עוסקת באופן שכתב השטר בלא ידיעתה אינה
מקודשת. ולדעת רבי אלעזר אין צריך את דעתה, ועל כן היא
מקודשת. וחכמים מסתפקים כמי ההלכה, ועל כן סוברים שאם יש
בנייר שוה פרוטה הרי היא מקודשת מתורת קידושי כסף, ואם
לאו, הרי היא ספק מקודשת מתורת קידושי שטר.
הגמרא מבררת עוד האם יש לתלות את דינו של רב לגבי מקדש
במלוה במחלוקת תנאים: נִימָא כְּהָנֵי תַּנָּאֵי דְּתַנְיָא – שנינו בברייתא,
לגבי אשה הנותנת זהב לאומן, ואומרת לו עֲשֵׂה לִי מזהב זה שֵׁירִים
– מין צמידים, נְזָמִים וְטַבָּעוֹת, וְאִתְקַדֵּשׁ אֲנִי לְךָ תמורת שכר
פעולתך, הדין הוא שכֵּיוָן שֶׁעֲשָׂאָן הרי היא מְקוּדֶּשֶׁת לו דִּבְרֵי רַבִּי
מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת לו, עַד שֶׁיְּגִיעַ מָמוֹן לְיָדָהּ.
ומבררת הגמרא: הַאי מָמוֹן חֵיבֵי דְּמֵי – לאיזה ממון כוונת חכמים,
אֵילֵימָא אוֹתוֹ מָמוֹן – אם כוונתם שאינה מקודשת עד שיביא
הצורף את התכשיטים לרשותה, מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא קָבַר אֲפִילּוּ
אוֹתוֹ מָמוֹן נַמִּי לֹא – שלדעת רבי מאיר הרי היא מקודשת אף קודם
שיבואו התכשיטים לידה, וכיצד יתכן הדבר, אֶלָּא בְּמַאי (בו)

המשך בעמוד רלט

מְקֻדָּשָׁא – וכי במה מתקדשת אם עדיין לא באו התכשיטים לידה, אֶלָּא לַאו שהאומן הביא את התכשיטים לרשותה, ומכל מקום לדעת חכמים אינה מקודשת עד שיקדשה בְּמָמוֹן אַחֵר, וּשְׁמַע מִינָּהּ בְּמִקְדֵּשׁ בְּמִלְוֶה קָמִיפַּלְגִי – ויש ללמוד מכך שנחלקו רבי מאיר וחכמים בדין מקדש במלוה.

ועתה מבארת הגמרא כיצד יש לתלות את מחלוקתם בדין מקדש במלוה: וְכֻלֵּי בני הישיבה, דְּכוּלֵי עָלְמָא – בין רבי מאיר ובין חכמים, סוברים שֶׁיֶּשְׁנָהּ לִשְׁכִירוּת מִתְּחִלָּה [וְעַד] סוֹף וַהֲוָה מִלְוֶה – דהיינו, שאדם המקבל עליו לעשות מלאכה בקבלנות, זכאי הוא לקבל שכר עבור כל חלק מן העבודה שהוא מבצע, אלא ששכר זה נזקף על מזמין המלאכה בהלוואה עד לשעת גמר המלאכה. ונמצא, שבאשר מקדש האומן את האשה בשכר פעולתו, הרי הוא מקדשה במחילת ההלוואה שיש לו עליה. מַאי לַאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמַר – רבי מאיר סָבַר, שהַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֶה מְקוּדֶּשֶׁת, וּמַר סָבַר – ודעת חכמים היא, שהַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֶה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת.

דוחה הגמרא: לָא, דְּכוּלֵי עָלְמָא סוברים שהַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֶה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, וְהָכָא בְּדִין יֶשְׁנָהּ לִשְׁכִירוּת מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף קָמִיפַּלְגִי – נחלקו האם אכן זכאי אומן לקבלת שכר על כל חלק מעבודתו, או לא.

אֵינָהּ לִשְׁכִירוּת אֶלָּא בְּסוֹף – אין מזמין המלאכה מתחייב בתשלום שכר האומן אלא בסיום הפעולה, כאשר מביא האומן את המלאכה לרשות הבעלים, ונמצא שאין האומן מקדשה במחילת מלוה שיש לו עליה מכבר, אלא במחילת השכר שמתחייבת לו עתה, ולכך הרי היא מקודשת. וּמַר סָבַר – ודעת חכמים היא, שֶׁיֶּשְׁנָהּ לִשְׁכִירוּת מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף – שעל כל חלק מן המלאכה נתחייבה האשה בתשלום שכרו, אלא שנזקפו עליה במלוה, ונמצא שמקדשה במחילת מלוה, ולכך אינה מקודשת.

הגמרא מבארת את מחלוקת רבי מאיר וחכמים באופן נוסף:

וְאִיבָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה לומר, ניתן לבאר דִּכְווֹלֵי עָלְמָא – בין רבי מאיר ובין חכמים, סוברים שֶׁיֶּשְׁנָהּ לִשְׁכִירוּת מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, ועל כן יש לדון את שכר פעולתו כמלוה שיש לו על האשה, וכמו כן סוברים כולם שאדם המְקַדֵּשׁ אשה בְּמִלְוָה שיש לו עליה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, ולפיכך אין האומן יכול לקדש את האשה במחילת שכר פעולתו. וְהָכָא – בברייתא זו, בְּדִין אוּמָּן קוֹנֶה בְּשֶׁבַח כְּלִי קְמִיפַּלְגִי – נחלקו התנאים באומן המשביח כלי של אדם אחר, האם הוא קונה את אותו החלק שהשביח, אלא שבשעת מסירת המלאכה למזמין הוא מוכרו לו תמורת שכר פעולתו, או שאין האומן קונה מאומה בגוף הכלי, אלא זכאי הוא לשכר עבור פעולתו. מַר – רבי מאיר סָבַר שאוּמָּן קוֹנֶה בְּשֶׁבַח כְּלִי, ונמצא, שכאשר מקדש האומן את האשה בשבח שהשביח את הכלי נותן הוא לה מממונו, ולכך הרי היא מקודשת, וּמַר סָבַר – וחכמים סוברים שאֵין אוּמָּן קוֹנֶה בְּשֶׁבַח כְּלִי, ונמצא שאינו נותן לאשה מממונו, אלא מוחל לה את שכר פעולתו, ומאחר ששכר הפעולה נידון כהלוואה, אין הוא יכול לקדשה בכך.הגמרא מבארת את מחלוקת רבי מאיר וחכמים באופן נוסף:

וְאִי בָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה לומר, ניתן לבאר דִּכְווֹלֵי עָלְמָא – בין רבי מאיר ובין חכמים סוברים שאֵין האוּמָּן קוֹנֶה בְּשֶׁבַח כְּלִי, ונמצא שאינו נותן לה מאומה מרכושו, וְכמו כן סוברים כולם שֶׁיֶּשְׁנָהּ לִשְׁכִירוּת מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, ונמצא שמעות שכר הפעולה נזקפו כבר על האשה במלוה, וְכמו כן סוברים כולם שהמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוָה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – באיזה אופן עוסקת הברייתא, בְּגִנּוֹן שֶׁהוֹסִיף לָהּ האומן לתכשיט שעשה עבורה, נוֹתֵן – אבן טובה, מְשֻׁלּוֹ – מרכושו. ונמצא שעתה חפץ הוא לקדשה במחילת שכר פעולתו שדינו כמקדש במלוה, ובנוסף לכך מקדשה אף בתוספת שהוסיף לה מרכושו, שיש בה שוה פרוטה. ונחלקו התנאים במה סבור הוא לקדשה. דְּמַר – רבי מאיר סָבַר, שאדם המקדש אשה במִלְוָה שיש לו עליה, וְבנוסף לכך נותן לה פְּרוּטָה משלו, דַּעְתֵּיהּ של המקדש אַפְּרוּטָה – לקדשה בתוספת הפרוטה שהוסיף לה, ולכך הרי היא מקודשת, וּמַר סָבַר – וחכמים סוברים, שדַּעְתֵּיהּ אַמִּלְוָה – אין דעת האומן לקדשה בפרוטה שהוסיף לה, אלא במחילת החוב שחייבת היא לו עבור מלאכתו, ולכך אין היא מקודשת.

הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בדין מקדש במלוה ופרוטה:

וּכְפַלּוּגְתָּא דְּהָנֵי תַּנָּאֵי – ובנידון זה של מקדש במלוה ופרוטה מצינו מחלוקת תנאים נוספת. דְּתָנְיָא – שנינו בברייתא, שאומן האומר לאשה הרי את מקודשת לִי בַּשָּׂכָר שֶׁאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ – כלומר, במחילת שכר הפעולה עבור מלאכה שעשה לה מכבר, אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, מאחר שכבר נזקף שכר זה עליה במלוה, והמקדש במלוה אינה מקודשת. אך אם אומר לה הרי את מקודשת לִי בַּשָּׂכָר שֶׁאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ איזו מלאכה, הרי היא מְקוּדֶּשֶׁת, לאחר שיסיים האומן את מלאכתו וישיב את החפץ לרשות האשה, מאחר שתנא זה סובר שאינה לשכירות אלא לבסוף, ולכך אינו נידון במקדש במלוה. זו היא דעת תנא קמא. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, אף אם אומר לה הרי את מקודשת לִי בַּשָּׂכָר שֶׁאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, מאחר שסובר שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, והרי הוא מקדש במלוה. וְכָל שֶׁכֵּן אם אומר לה הרי את מקודשת בַּשָּׂכָר שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּךְ מלאכה כבר, שאינה מקודשת, שודאי נזקף שכרו עליה כבר במלוה. רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר, בָּאֶמֶת אָמְרוּ – כן היא ההלכה, שבֵּין אם אומר לה הרי את מקודשת לי בַּשָּׂכָר שֶׁעָשִׂיתִי עמך מלאכה כבר, ובֵין אם אומר לה הרי את מקודשת לי בַּשָּׂכָר שֶׁאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ, אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, כדעת רבי נתן. אמנם נחלק עליו רבי יהודה הנשיא בענין אחד, שלדעת רבי נתן אין האשה מקודשת אף אם יוסיף לה האומן משהו משלו, ואילו רבי יהודה הנשיא סובר שאִם הוֹסִיף לָהּ האומן בעשיית התכשיט נוֹתֵן – אבן טובה מִשֶּׁלּוֹ, הרי היא מְקוּדֶּשֶׁת באותה האבן.

ומבארת הגמרא את מחלוקות התנאים: בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְרַבִּי נָתָן שנחלקו מה הדין במקדש אשה במלאכה שאעשה עמך, אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ שְׁכִירוּת – נחלקו האם שכירות אינה משתלמת אלא בסוף ולכך אין כאן מלוה, ומקודשת, או שישנה מתחילה ועד סוף והרי זה מקדש במלוה ואינה מקודשת. וּבֵין רַבִּי נָתָן לְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא שנחלקו מה הדין אם הוסיף לה נופך משלו, אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ – נחלקו בדין המקדש בְּמִלְוָה וּפְרוּטָה, מַר – רבי נתן סָבַר, שהמקדש בְּמִלְוָה וּפְרוּטָה דַּעְתֵּיהּ של המקדש אַמִּלְוָה, ואינה מקודשת, וּמַר – רבי יהודה הנשיא סָבַר, שדַּעְתֵּיהּ אַפְּרוּטָה, ולכך היא מקודשת.

משנה

זו דנה לגבי אדם האומר לאשה בשעת קידושיה שמקדשה בדבר מסוים, אך בפועל הוא מקדשה בדבר אחר, האם חלים קידושין אלו, והאם ישנו חילוק בזה בין אם נתן לה דבר השוה יותר ממה שאמר לה, לבין אם נתן לה דבר השוה פחות ממה שאמר.

המשנה מונה שלשה אופנים של הטעיה, ובכל אחד מהם ישנו אופן של הטעיה לשבח, וישנו אופן של הטעיה לגנאי: האופן הראשון. אדם הנותן לאשה כוס יין ואומר לה הֶתְקַדְּשִׁי לִי בְּכוֹס זֶה שֶׁל יַיִן, ובשעת הקידושין לא ראתה האשה את תכולת הכוס, וְלאחר מכן נִמְצָא שהיא כוס שֶׁל דְּבַשׁ, והטעיה זו לשבח היא, מאחר שערכו של דבש גדול מערכו של יין. או שהטעה אותה לגנאי, ואמר לה התקדשי לי בכוס זו שֶׁל דְּבַשׁ וְלאחר מכן נִמְצָא שהיא שֶׁל יַיִן.

האופן השני. אדם האומר לאשה התקדשי לי בְּדִינָר זֶה שֶׁל כֶּסֶף שבידי, וְנִמְצָא לאחר מכן שהוא דינר שֶׁל זָהָב, והיינו הטעיה לשבח. או שהטעה לגנאי, ואמר לה התקדשי לי בדינר זה שֶׁל זָהָב וְנִמְצָא שהוא דינר שֶׁל כֶּסֶף.האופן השלישי. אדם האומר לאשה התקדשי לי עַל מָנָה [־על דעת] שֶׁאֲנִי עָשִׁיר, וְנִמְצָא שהוא עָנִי, והיינו הטעיה לגנאי. או שהטעה לשבח, ואמר לה התקדשי לי על דעת שאני עָנִי וְנִמְצָא שהוא עָשִׁיר.בכל אופנים אלו סוברים חכמים שאֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת מאחר שנתקדשה בטעות. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אִם הִטְעָה אותה לְשֶׁבַח – שנתן לה בפועל דבר חשוב יותר ממה שאמר, הרי היא מְקוּדֶּשֶׁת, אך אם הטעה אותה לגנאי, שנתן לה בפועל דבר הפחות ממה שאמר לה, אינה מקודשת.

גמרא

הגמרא מקשה סתירה בין ברייתות: תָּנוּ רַבָּנָן – שנינו בברייתות הדנות לגבי אדם האומר לאשה הֶתְקַדְּשִׁי לִי בְּכוֹס זֶה, האם מתקדשת היא רק בכוס עצמה ללא תכולתה, או רק בתכולתה, או בשניהם.תָּנֵי חִדָּא – בברייתא האחת שנינו, שהאשה מקודשת בִּגְ – בכוס עצמה, וְאַף בַּמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ, שזוכה היא אף בתכולת הכוס, ואף מצטרף שווי תכולת הכוס לשוויה של הכוס כדי להשלימה לשוה פרוטה. וְתַנְיָא אִידָךְ – ובברייתא השנית שנינו, שהאשה מקודשת בִּגְ – בכוס עצמה, וְלֹא בַּמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ, שאינה זוכה אלא בכוס עצמה ולא בתכולתה, ואם אין הכוס עצמה שוה פרוטה אינה מקודשת, ואין תכולת הכוס מצטרפת להשלימה לשיעור שוה פרוטה. וְתַנְיָא אִידָךְ – ובברייתא השלישית שנינו, שהאשה מתקדשת בַּמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ – בתכולת הכוס, וְלֹא בִּגְ – אך אינה זוכה בכוס עצמה, אלא צריכה היא להשיבה למקדש, ואם אין תכולת הכוס שוה פרוטה אינה מקודשת, ואין הכוס עצמה מצטרפת להשלים לשיעור שוה פרוטה.

המשך בעמוד רלח

מיישבת הגמרא, **וְלָא קַשְׁיָא** – אין בכך סתירה, מאחר שדין זה תלוי הוא בתכולת הכוס, וכל אחת מן הברייתות עוסקת בזה באופן אחר: **הָא בְּמַיָּא** – הברייתא הסוברת שהאשה מתקדשת רק בכוס עצמה ולא בתכולתה, עוסקת באופן שהיתה הכוס מליאה במים, שמאחר ואין בהם חשיבות לא היתה דעתה להתקדש אלא בכוס בלבד. **הָא בְּחַמְרָא** – הברייתא הסוברת שהאשה מתקדשת רק בתכולת הכוס ולא בה עצמה, עוסקת באופן שהיתה הכוס מליאה ביין, שהוא דבר שיש בו חשיבות ודרך לקדש בו, ומאחר שהדרך לשתות היין מן הכוס ולהשיבה לבעליה, יש לתלות שלא נתכוין לקדשה בכוס עצמה אלא ביין בלבד. **הָא בְּצִיחֲרָא** – הברייתא הסוברת שהאשה מתקדשת בכוס ובמה שבתוכה, עוסקת באופן שהיתה הכוס מליאה בציר של דגים, שמאחר וציר זה עשוי הוא לשימוש לימים רבים, צריך הוא לכוס כדי לשומרו, ולכך יש לומר שנתכוין לקדשה בין בכוס ובין במה שבתוכה.

שנינו במשנה, שדעת רבי שמעון היא **שֶׁאִם חִטְּאָה** המקדש את האשה **לְשֶׁבַח**, דהיינו, שנתן לה דבר יקר יותר ממה שאמר לה, **חֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת:**

מקשה הגמרא: **וְכִי לֵית לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן** – האם אין רבי שמעון סובר את דברי המשנה במסכת בבא בתרא (פג:), האומרת שאם מכר אדם לחבירו **יַיִן וְנִמְצָא** שהוא **חוֹמֶץ**, או שמכר לו **חוֹמֶץ וְנִמְצָא** שהוא **יַיִן, שְׁנֵיהֶם** – בין המוכר ובין הקונה, **יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶם** מן העיסקה שביניהם, ואף המרויח מן הטעות יכול לחזור בו. **אִלְּמָא** – יש ללמוד מכאן, **דְּאִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּחַלָּא וְאִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּחַמְרָא** – שיש אדם המעדיף יין ויש המעדיף חומץ, ואף שערכו של היין גבוה משל החומץ, מכל מקום מאחר שעתה חפץ היה בחומץ וקיבל תמורתו יין רשאי הוא לבטל את העיסקה, ואם כן, **הָכָא נַמִּי** – במשנתינו, מדוע סובר רבי שמעון שאם אמר לה הבעל שמקדשה בדינר כסף ונתן לה של זהב מקודשת, הרי **אִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּכַסְפָּא וְלֵית נִיחָא לֵיהּ בְּדַהֲבָא** – יתכן שעתה רוצה היא בכסף ולא בזהב, וכגון שחסרה היא מעט כסף כדי להשלים איזה תכשיט שעשתה.מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אַשִׁי, אַשְׁכַּחְתֵּיהּ** – פגשתיו **לְאַבַּיֵי, דְּיָתִיב וְקָמְסְבַר לֵיהּ לְבְרִיהּ** – שישב וביאר משנה זו לבנו, ופירש לו שהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – באיזה אופן עוסק רבי שמעון, **כְּגוֹן שֶׁאָמַר** המקדש **לְשִׁלּוּחוֹ הַלְוֵינִי דִּינָר שֶׁל כֶּסֶף, וְלֵךְ וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית** בדינר זה שאתה מלויני. **וְהָלַךְ** השליח ושינה מדעת המקדש, **וְהִלְוָה** לו דינר **שֶׁל זָהָב** וקידש בו את האשה עבור המשלח.

ובאופן זה נחלקו חכמים ורבי שמעון במשנה. **מַר סָבַר** – חכמים סוברים שמה שאמר לו המקדש שילוהו דינר של כסף, יש לו **קְפִידָא** בזה, ואינו מסכים לקדשה בדינר של זהב, ולכן אינו נחשב שלוחו, ואינה מקודשת. **וּמַר** – רבי שמעון **סָבַר מַרְאֶה מָקוֹם הוּא לוֹ** – מראה הוא לשליח מקום להקל בשליחותו. דהיינו, באמת חפץ המשלח לקדשה בדינר של זהב, אלא כוונתו להקל על השליח, שאף אם אין בידו להלוותו דינר של זהב רשאי הוא לקדשה עבורו בדינר של כסף. ועל כן אף שקידשה לבסוף בדינר של זהב אין הוא נידון במשנה מדעת המקדש ומקודשת.

הגמרא מקשה על ביאורו של אביי: **אִי הָכִי** – שהמשנה עוסקת באדם המקדש על ידי שליח, יש להקשות כמה קושיות על לשון המשנה: א. מדוע נקטה המשנה שאומר המקדש לאשה 'הִתְקַדְּשִׁי לִי', הרי אינו מקדשה לעצמו אלא למשלח, ולפיכך, לשון 'הִתְקַדְּשִׁי לוֹ' מִיבָּעֵי לֵיהּ – היה צריך לומר. ב. מדוע נקטה המשנה בדברי רבי שמעון שאם חִטְּאָה אותה לְשֶׁבַח הרי היא מקודשת, הרי אין המשנה עוסקת באופן שהטעה המקדש את האשה, אלא השליח הטעה את המשלח, ולפיכך, אם הִטְּאָתוּ השליח למשלח לְשֶׁבַח מִיבָּעֵי לֵיהּ – היה צריך לומר. ג. מדוע נקטה המשנה הלשון 'נִמְצָא' של זהב', שמשמעותו שנמצא לפתע דבר שלא היה ידוע מקודם, הרי מַעִיקָּרָא נַמִּי דְּזָהָב הֲוָה – מלכתחילה כשקידש השליח את האשה ידעה שבכוונתו לקדשה בדינר של זהב.

הגמרא מבארת את דברי המשנה באופן אחר: **אֶלָּא אָמַר רָבָא, אֲנִי וַהֲאַרְי שַׁבַּחְבּוֹרָה תַּרְגִּימְנָא** – ביארנו את המשנה, **וּמַנּוּ** – מי הוא הארי שבחבורה, **רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין.** וכך ביארנו את דברי המשנה, **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן שֶׁאָמְרָה הִיא** – האשה המתקדשת **לְשָׁלּוּחָהּ, צֵא וְקַבֵּל לִי קִדּוּשַׁי** – הִיא שליח קבלה לקבל עבורי קידושין **מִפְּלוֹנִי, שֶׁאָמַר לִי** אותו אדם **הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּדִינָר שֶׁל כֶּסֶף. וְהָלַךְ** השליח לקבל עבורה את דינר הכסף, **וְנָתַן לוֹ** המקדש **דִּינָר שֶׁל זָהָב.**

ובאופן זה נחלקו רבי שמעון וחכמים במשנה. **מַר סָבַר** – חכמים סוברים שמה שאמרה לו האשה ליטול עבורה דינר של כסף, יש בכך **קְפִידָא** – שאינה חפיצה להתקדש אלא בשל כסף ולא בשל זהב, ולכך אינה מקודשת. **וּמַר** – רבי שמעון **סָבַר מַרְאֶה מָקוֹם הִיא לוֹ** – מראה היא לו מקום להקל, שאף אם לא יתן לו המקדש אלא דינר של כסף יטול, אך אין היא ממאנת להתקדש בדינר של זהב, ולכך הרי היא מקודשת.ומוסיפה הגמרא לבאר, **וּמַאי נִמְצָא** – מה כוונת המשנה שנמצא לאחר מכן שהוא דינר של זהב, הרי מלכתחילה נתן המקדש לשליחה של האשה דינר זה, **דְּקָא צָיֵיר בְּבָלִיתָא** – שהיה צרור הדינר בבגד, ולפיכך בשעת הקידושין לא ידע שלוחה של האשה איזה דינר נתן המקדש, וסבור היה שהוא של כסף, ורק כשהגיע לידי האשה נמצא שהוא של זהב.

הגמרא מביאה תנאים נוספים הסוברים כדעת רבי שמעון בסברת 'מראה מקום הוא לו': **אָמַר אַבַּיֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר, כּוּלְּהוּ סָבְרִי לְהוּ** – כל תנאים אלו סוברים את סברת 'מַרְאֶה מָקוֹם הוּא לוֹ', דהיינו, שסוברים הם שאם אומר אדם לשליח לעשות עבורו דבר קל ועשה השליח דבר קשה יותר, אין זה שינוי מדעת המשלח, שלא נתכוין אלא להראות לשליח מקום להקל בשליחותו ולעשותה בדבר קל.

ועתה מפרטת הגמרא היכן מצינו לכל אחד מתנאים אלו שסובר לסברא זו: **רַבִּי שִׁמְעוֹן הָא דַּאֲמַרְן** – רבי שמעון מצינו שסובר סברא זו במשנתינו, שאם אמרה האשה לשלוחה שיטול דינר של כסף מן המקדש והלך ונטל של זהב, הרי היא מקודשת. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל** מצינו שסובר סברא זו במשנה במסכת בבא בתרא (קס.). **דְּתַנַּן** – שנינו שם במשנה שישנם שני סוגי גיטין,